

PETRE ȚUȚEA ȘI SECURITATEA – 1964–1989

VLAD MITRIC-CIUPE*

ABSTRACT

PETRE ȚUȚEA AND THE SECURITATE – 1964–1989

Our study focuses on the relationship between Petre Țuțea and the Communist Security Service after his release from prison in 1964. We aim to decipher the mechanisms and methods used by the oppressive institution against the man regarded by many as the “Socrates of the 20th century”. The identity of informers or agents, their biographies, or their backgrounds were not of particular interest to us, as we considered the topic of informers too broad and still too recent to address at this time. The communist regime relied on the Security Service to maintain control over the population, and in individual nonconformist cases, it aimed to subordinate or even eliminate the free spirit. Many were imprisoned or terrorized, and some were subjected to both treatments. Petre Țuțea, the main subject of our investigation, was affected by these tactics, being labeled as an “enemy of the people” even after serving his prison sentence. The study analyzes the impact of these actions on the individual and society in general, highlighting the more or less subtle methods used by the communist regime to maintain its power.

Keywords: Petre Țuțea, Securitate, Communism, informative action, archives.

INTRODUCERE

În acest studiu am dorit să prezentăm și să încercăm să înțelegem „relația” dintre Petre Țuțea și Securitate¹, după eliberarea sa din închisoare din 1964,

* Associate Researcher, Center for European History and Civilization, Romanian Academy, Iași Branch, e-mail address: vlad.mitric@adproiect.ro.

¹ Inițial Direcția Generală a Securității Poporului, ulterior Ministerul Securității Statului și Departamentul Securității Statului, s-a înființat în august 1948 înlocuind fosta Direcție Generală a Poliției de Siguranță. A fost unul din principalele instrumente ale regimului comunist de impunere a ideologiei, dispunând de un aparat propriu amplu, dar și de o rețea imensă de informatori. Pentru mai multe detalii, a se vedea Florica Dobre (coord.), *Securitatea. Structuri / Cadre, Obiective și Metode, Vol. I (1948–1967)*, Editura Enciclopedică, București, 2006, respectiv Florian Banu, Liviu Țăranu (coord.), *Securitatea 1948–1989, vol. I*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2016.

urmărind mecanismele și metodele desfășurate de instituția care își propunea să știe totul despre cetățenii României. În studiul de față refrăzăm: ne-au interesat mai puțin informatorii – fie ei benevoli, cointeresați ori constrânși –, agenții de influență sau ofițerii. Considerăm că tema „turnătorilor” este prea amplă și (încă, din punctul nostru de vedere) prea recentă pentru a o putea aborda acum, ținând cont și de modul simplist și simplificator în care a fost tratată – nu de puține ori – în anii scurși după 1990. La scară mare, regimul se baza (și) pe Securitate pentru a întreține dependența populației de puterea comunistă. La scară mică, în cazurile individuale care ieșeau din tipar, sistemul politic a vizat subordonarea și chiar eliminarea – civică ori chiar fizică, atunci când se impunea – spiritelor libere. Pe unii i-a aruncat în pușcării, pe alții i-a terorizat (în afara temnițelor) aproape în permanență². Foarte mulți (din păcate, un număr final încă necunoscut, estimat la minim 100 000³) au bifat ambele variante, intrând automat în colimatorul Securității după ieșirea din închisoare, strict în baza calității de fost condamnat sau internat politic. Aceasta a fost și situația lui Petre Țuțea, el fiind personajul central al scurtei noastre investigații.

După eliberarea din temnițe, marea majoritate a foștilor deținuți politici a împărțit practic aceeași soartă, principalele probleme vizând asigurarea traiului imediat, dificultatea obținerii documentelor de identitate, neplăcerile – de multe ori insurmontabile – legate de spațiul locativ și alte chestiuni familiale. Reintegrarea profesională le era multă vreme blocată, serviciile de cadre ale instituțiilor la care se prezentau pentru angajare respingându-i din cauza celebrului „dosar”. Munca necalificată sau diferite posturi la instituții/întreprinderi unde nu existau servicii de cadre – ori acestea erau mai puțin înverșunate, datorită nevoii ridicate de „brațe de muncă” – au reprezentat multă vreme singurele posibilități pentru aceștia. Vor fi existat și excepții, care n-au făcut altceva decât să confirme regula. Lui Țuțea, însă, i s-a rezervat, practic, un mod de viață fără realizări pe măsura posibilităților sale. Nu a putut publica, decât cu foarte puține excepții și doar în primii ani, nu a avut

² Imensa majoritate a foștilor deținuți politici care și-au publicat amintirile după 1990 (dar și mai înainte, în cazul celor care au reușit la un moment dat să părăsească România) subliniază faptul că nu au fost lăsați în pace timp îndelungat după eliberare, fiind tracasați, presați să devină informatori, amenințați, chemați la Securitate, supravegheați informativ, filați etc. Mulți dintre aceștia au perceput situația drept o adevărată teroare la care au fost supuși și după și-au ispășit pedeapsa privativă de libertate.

³ Numărul victimelor regimului comunist din România nu este cunoscut. Nici cel al morților, nici cel al deținuților politici, nici cel al celor care au suferit alte forme de reprimare. Singurul document oficial de până acum al statului român specifică doar următoarele: „*cifra victimelor directe ale represiunii comuniste se ridică la 2 milioane*. Dacă adăugăm victimele indirecte (membri de familie care au suferit discriminarea socială), atunci suma globală a celor reprimați crește semnificativ”. A se vedea Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport Final*, București, 2006, p. 215, document consultat online la www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/article/RAPORT%20FINAL_%20CADCR.pdf. Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc a înregistrat un total parțial de peste 76 000 de deținuți politici în cadrul proiectului Fișe Matricole Penale (<https://www.iicmer.ro/victime/fisele-matricole-penale/>).

voie să se exprime public în niciun fel, nu a putut face mai nimic prin care să-și asigure subzistența, neavând aproape niciun fel de venit mai mulți ani la rând.

Dosarul informativ al acestuia cuprinde 20 de volume – un material imens – indiciu al gradului de „periculozitate” pentru regim. Documentele se întind pe aproape 25 de ani, acțiunile tensionându-se în unele momente. Ne-am concentrat asupra elementelor importante pentru analiza noastră – note raport, planuri de măsuri, sinteze ale acțiunii, note de analiză, asupra modului și dispozitivului, încercând să separăm grâul de neghină. Asta pentru că avem de-a face și cu multă maculatură, atât din perspectiva relevanței informațiilor conținute, cât și a veridicității lor. În același timp, legitimitatea apelării aproape exclusiv la această sursă – documentele Securității – ridică unele probleme particulare, pe care am încercat să le explicăm pe scurt la final.

În octombrie 1964, la câteva luni după eliberarea lui Țuțea din închisoarea Aiud, direcția a III-a a Securității decidea trecerea lui în evidență, în cadrul așa-numitei „probleme legionare”⁴. Interesant este faptul că, după știința noastră, nu există documente care să probeze înregimentarea lui efectivă în Legiune (pentru că cele semnate de el în timpul unor anchete nu pot fi luate în calcul), categorică fiind însă simpatia lui pentru această mișcare, cu precădere în perioada lui Corneliu Codreanu⁵. Făcându-se trimitere la materialele de arhivă deținute, se punctează pe scurt două chestiuni. Pe de o parte, se amintește faptul că a fost simpatizant legionar din 1937, devenind șeful cuibului „Nae Ionescu” în 1940, unde ținea ședințele „conform instrucțiunilor din Cărticica șefului de cuib”⁶. Pe de altă parte, documentul precizează că a desfășurat activitate legionară împreună cu alții, „preconizând schimbarea regimului din țara noastră”, fiind condamnat în 1959 la 18 ani de muncă silnică pentru uneltire contra ordinii sociale⁷.

⁴ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), fond Informativ, dosar 149 821, vol. 10, ff. 168–168v. Hotărâre de trecere în evidență din 12.10.1964.

⁵ Pentru a complica și mai mult lucrurile, cazul rămânând unul deschis din punctul nostru de vedere, amintind și că Țuțea nu a avut neplăceri majore după evenimentele din ianuarie 1941, păstrându-și funcțiile nu numai pe toată perioada Antonescu, ba chiar până în 1948. A fost însă și în acel interval atent supravegheat.

⁶ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 10, ff. 168–168v. Informațiile se bazează pe o declarație a lui Țuțea din timpul anchetei prin care trecuse în 1948, ocazie cu care mai afirmase că doar formal fusese șeful cuibului, real acesta fusese Traian Popescu, la domiciliul căruia se țineau și ședințele. Practic, Țuțea recunoaște participarea la câteva ședințe și cotizarea cu 20 de lei la finalul fiecăreia, plus o excursie în pădurea Băneasa, „unde s-au discutat diferite probleme cu caracter legionar și altele”. ACNSAS, fond Penal, dosar 63 378, vol. 2, ff. 193–197, declarație din 15.09.1948.

⁷ *Ibidem*. În realitate, chiar și în condițiile cunoscute ale anchetelor din anii 1950, Țuțea nu recunoscuse nimic altceva decât aderarea la Mișcarea Legionară în 1940, funcția de șef de cuib și numele persoanelor pe care le-a condus cu această ocazie, insistând asupra faptului că nu a mai dus nici un fel de activitate după evenimentele din ianuarie 1941. Recunoaște că s-a mai întâlnit cu unii dintre ei, atât în timpul primei detenții, cât și după prima eliberare, dar respinge categoric celelalte acuzații, cum că ar fi stabilit legături subversive sau că ar fi constituit o grupare contrarevoluționară care să fi avut drept scop răsturnarea regimului. ACNSAS, fond Penal, dosar 13238, vol. 1, ff. 284–286. Proces verbal de interogatoriu din 15.07.1959.

Deși aparent, vreme de câțiva ani, Țuțea nu a prezentat un interes particular pentru Securitate, în martie 1968 se întocmea un referat cu propuneri de avertizare a acestuia⁸. De menționat faptul că, în acea perioadă, Securitatea se concentra asupra prevenției, în mod particular atunci când faptele – comise cu adevărat ori mult exagerate – nu erau de natură să atragă o răspundere penală, dar făptuitorii trebuiau reprimăți într-un fel, fiind socotiți dușmani ai regimului⁹. Documentul citat amintește trecutul politic și concentraționar al acestuia, insistând asupra faptului că, după grațiere, a avut o evoluție contradictorie. Nu a acceptat să intre în câmpul muncii, autocaracterizându-se drept „inadaptabil la situația politică și economică actuală”, în același timp însă, în alte ocazii, arătându-se entuziasmat de evoluția politico-economică a țării¹⁰. Referatul conchide că nu se impune audierea vreunui martor, deoarece „poziția dușmănoasă” a lui Țuțea a fost semnalată de mai mulți informatori¹¹. A fost astfel invitat într-unul dintre sediile instituției, ofițerii susținând că sunt în posesia unor date verificate conform cărora cel chemat să dea socoteală, ar fi abordat în diferite discuții și ocazii anumite teme care întrețin o atmosferă neloială regimului, făcându-se purtătorul unor idei reacționare. Răspunsul sub semnătură al lui Țuțea a fost ferm: „nu recunoaște cele imputate”¹².

Cunoaștem astăzi ce urmărea, totuși, Securitatea prin aplicarea acestei metode: „Când este vorba de elemente cu concepții ostile și mentalități înapoiate, măsura avertizării individuale este de a le determina să reflecteze și să-și controleze mai mult conduita în societate, să-și frâneze pornirile și intențiile de a comite fapte antisociale, în deplină cunoștință de cauză asupra modului în care statul va acționa

⁸ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 10, ff. 3–5. Referat cu propuneri de avertizare din 23.03.1968. Superiorul care a aprobat menționează: „Țuțea Petre este un element oscilant, palavragiu, lipsit total de caracter și are atitudine dușmănoasă în mod frecvent. De acord cu propunerea de a fi avertizat, însă să fie chemat la organul de anchetă”.

⁹ În 1968, gen.-mr. Constantin Stoica, vicepreședinte al Consiliului Securității Statului, afirma în cadrul unei ședințe a Direcției I: „Deși C.S.S. insistă să prevenim activitatea dușmănoasă, puține sunt cazurile de avertizare. Ce înseamnă a avertiza pe cineva? Înseamnă că, atunci când avem o informație despre o persoană că ar avea o anumită activitate, îl chemăm la Securitate și îi spunem, având bineînțeles grijă să nu deconspirăm sursa, îi spunem că fapta sa se încadrează în faptele nelegale și noi îi atragem atenția că dacă va continua atunci va trage consecințele legii. Să îl punem să dea scris că a fost la Securitate, că se lasă de asemenea activitate. Noi, totuși, îl vom lucra în continuare”. ACNSAS, fond Documentar, dosar 8852, vol. 19, f. 264, apud. Liviu Pleșa (2017, p. 167).

¹⁰ ACNSAS, fond Informativ, dosar 14 9821, vol. 10, ff. 3–5.

¹¹ *Ibidem*. Deși se face trimitere la respectivele note informative, cu dată și nume, ele nu s-au identificat în dosar. Între altele, Țuțea ar fi fost critic la adresa Academiei RSR, care i-ar fi respins lucrarea *Autohtonizarea revoluției proletare*, etichetând decidenții drept „falși intelectuali [...] care au intrat acum 20 de ani pe lângă comuniști și din pricina incapacității lor nu lasă nici pe alții să se ridice”.

¹² ACNSAS, fond Informativ, dosar 14 9821, vol. 10, ff. 6–6v. Proces-verbal întocmit la UM 0224 București, din 30.03.1968. Între altele, documentul afirmă și că „Țuțea Petre n-a recunoscut nimic, așa cum de altfel a ținut să menționeze și în scris”. O astfel de declarație nu s-a identificat în dosar.

față de eventualele lor fapte infracționale”¹³. Vom vedea pe mai departe dacă Securitatea și-a atins (sau nu) scopul în cazul lui Țuțea.

După o pauză de mai bine de un an, urmărirea informativă pare să se polarizeze din nou în jurul lui Țuțea, pe finalul lui noiembrie și începutul lui decembrie 1969. Se trece chiar la acțiuni de filaj, supraveghindu-i-se lui „Țone”¹⁴ – numele de cod dat obiectivului – toate mișcările zilnice, în intervalul orar 7–23¹⁵. Interesant este faptul că rapoartele care ar fi trebuit să conțină concluzii și – eventual – măsuri nu au fost identificate în dosarul din arhiva CNSAS. Aparent fără nicio legătură cu vreun moment anume, doi ofițeri întocmesc în 1970 două note în care descriu contactarea lui Petre Țuțea, fără să explice motivele care au stat la baza inițiativei. Din prima aflăm că urmărirea a scris un studiu intitulat „Filosofia Nuanțelor”, rămas nepublicat pentru că nu era „pe linie”. Întrebat dacă întreține legături cu străinătatea, Țuțea afirma că nu o face, însă atunci când pleacă un cunoscut în exterior, el își „expune poziția”, anume că este adeptul tovarășului Secretar General al PCR, făcând o largă și amănunțită motivare a acestei atitudini. Țuțea îi cunoscuse în străinătate pe Mircea Eliade, Emil Cioran și Pamfil Șeicaru, cu care face schimb de salutări prin intermediul unor cetățeni români care pleacă peste graniță. Cu tinerii scriitori din RSR nu întreține relații apropiate și nu îi influențează în nici un fel, ba chiar îi temperează și îi sfătuiește să fie mai ponderați, în unele ocazii¹⁶.

Cea de-a doua notă reflectă poziții similare desprinse din discuțiile avute, Țuțea declarându-se admirator al lui Ceaușescu, filochinez, naționalist convins și „împotriva nemților care ling tăpile rușilor”. Atingându-se problema foștilor legionari ieșiți din pușcării, afirmă că nu-și alege oamenii cu care vorbește, socotind – în același timp – că odată cu dispariția partidelor, nu mai există decât națiunea română – integratoare și de comuniști, legionarii fiind la acel moment, spunea el, „cei mai înfocați susținători ai politicii duse de tovarășul Secretar General”. Nota concluzionează că aspectele rezultate din discuție confirmă în parte materialul informativ obținut în ultima perioadă¹⁷.

Opinăm că, alături de supravegherea informativă prin intermediul colaboratorilor – amintind încă o dată că respectivele note nu se regăsesc în dosarele studiate,

¹³ Lt.-col. Geagă Ion, „Considerații privind esența și regimul juridic al avertizărilor”, în *Securitatea*, nr. 3 / 1970, p. 79, apud Liviu Pleșa (2017, p. 168).

¹⁴ Ulterior i se va spune „Economistul”.

¹⁵ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 10, ff. 125–140. Notele descriu o activitate comună și banală: traseele cele mai dese și mijloacele de transport în comun folosite; cumpărături; mese la restaurant – cel mai frecventat fiind „Union”, alături de „Cireșica” și alte braserii sau lactobaruri – vizită la frizerie; alte adrese particulare sau publice la care se deplasa, precum și descrierea sumară a persoanelor cu care intra în contact, unele fiind deja în atenția sau în legătura Securității, făcându-se trimitere la numele conspirative ale acestora.

¹⁶ *Idem*, vol. 12, ff. 268–268v. Notă-raport din 6.03.1970.

¹⁷ *Ibidem*, ff. 267–267v. Notă-raport din 20.08.1970. Materialul informativ la care se face referire nu s-a identificat în dosar.

Securitatea a inițiat aceste contacte pentru verificarea informațiilor, dar și pentru influențarea lui Țuțea și conștientizarea de către acesta a atenției ce i se acorda, urmărindu-se măcar temperarea, dacă nu chiar timorarea lui. Semnalăm și că, după știința noastră – precum în alte cazuri relativ similare – efectele erau doar unele de moment. Chiar dacă frica încă persista – în special în primii ani de după eliberare, ori în relație cu grijile zilnice, situația familială ori locativă și așa mai departe – nu puține au fost victimele care au înțeles rapid că regimul nu mai aplica măsurile represive din anii 1948–1964 (indiferent de motiv), prin urmare nu se mai ajungea la condamnări penale pentru „fapte” care, mai înainte, categoric ar fi dus la pierderea libertății. Asta nu înseamnă însă că Securitatea se purta (chiar) cu mânuși. Nu se mai ajungea la proces, dar tocmai acest fapt probează eficacitatea reprimării.

Demersuri similare au loc și în anul următor, atunci când discuțiile relevă faptul că Țuțea este preocupat de studiile sale filosofice, duce o viață retrasă tocmai pentru că studiază¹⁸, intenționează să meargă în RFG cu două obiective, solicitarea de sprijin pentru industrializarea României, pe de o parte, dar și promovarea imaginii și personalității lui Ceaușescu, pe de altă parte¹⁹. Remarcăm astfel cum, într-un stil particular – așa cum a făcut-o și în Aiud, în ultimii ani de dinaintea eliberării – lauda regimul și liderul suprem, ca mai apoi să critice și să facă efectiv praf întreg sistemul, după cum vom putea vedea în cele ce urmează.

În vara lui 1971 se întocmește primul plan de măsuri în dosarul de urmărire informativă²⁰. Pornindu-se de la constatarea că Țuțea menține legături cu legionarii din țară, că este în atenția legionarilor din străinătate, scrie lucrări de sertar și abordează probleme cu caracter idealist în discuțiile cu tinerii scriitori din anturajul său, se propune o serie de acțiuni „în scopul documentării și curmării activității sale dușmănoase”²¹. Între acestea regăsim dirijarea rețelei informative²², controlul corespondenței pentru șase luni, continuarea contactărilor directe – „în vederea prevenirii influenței sale în rândul tineretului”, precum și colaborarea cu ofițerul care deservea informativ Uniunea Scriitorilor, „pentru a vedea posibilitățile existente și

¹⁸ Asta susțineau ofițerii de Securitate. În realitate, Țuțea a fost împins pe acest drum al claustrării în libertate.

¹⁹ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 10, ff. 265–265v. Referat din 23.03.1971.

²⁰ Primul în condițiile în care nu am identificat vreunul întocmit anterior, dar se prea poate să fi existat.

²¹ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 12, ff. 263–264v. Plan de măsuri din 29.07.1971.

²² Între altele, informatorul „Crăiniceanu” (aflat în legătură cu Lt. col. Spiridon) avea sarcina de a stabili natura relațiilor dintre Țuțea și unii scriitori, precum și să descopere conținutul textelor de sertar; „Dobrogeanu” (aflat în legătură cu Maiorul Stanciu Constantin) trebuia să stabilească anturajul și relațiile cu persoane din străinătate; „Vlăsceanu” urma să identifice scriitorii apropiați și să detalieze atitudinea față de evenimentele interne și internaționale; „Radu Dan” și „Olteanu Gheorghe” (aflați în legătură cu Cpt. Mitrea I.) analizau relațiile cu legionarii din străinătate; „Nica Ion” (aflat în legătură cu Cpt. Gheorghe Gheorghe) documenta anturajul din rândul scriitorilor. Se mai face o afirmație interesantă, plină de sensuri: „Deoarece Țuțea Petre este cunoscut de mulți informatori ai organelor noastre, se va face o selecție, iar cei cu posibilități vor fi instruiți în consecință”.

cooperarea pentru documentarea activității”²³. Nu cunoaștem consecințele deciziilor Securității și nici rezultatele muncii specifice din acel moment, de vreme ce încă o perioadă de mai bine de un an de zile nu este acoperită documentar în fondul de arhivă studiat.

Abia în octombrie anul următor descoperim câteva note ce reflectă un filaj de câteva zile²⁴, care punctează în general cam aceleași banalități ca și mai înainte (lucruri absolut mărunte din punctul nostru de vedere), de data aceasta, însă, verificându-se (cel puțin) câteva personaje cu care intrase în contact Țuțea²⁵. O sinteză a activității lui din zilele respective subliniază că a contactat persoane cunoscute (de Securitate) din filajul anterior, dar și unele noi – notându-se pas cu pas aceste întâlniri, faptul că frecventează hotelul „Athénée Palace”, restaurantele Uniunii Scriitorilor și „Union”, unde poartă discuții în special cu tineri²⁶. La scurtă vreme se propune destrămarea anturajului, pe motiv că „propagă concepții filosofice reacționare și denigrează politica economică actuală”²⁷. Astfel, se recomandă discuții cu mai multe persoane din apropiere, încercarea de a le convinge să se desolidarizeze de concepțiile lui și chiar să-l respingă pe viitor „pentru a-l demasca ei înșiși și astfel să-l izoleze”, urmărindu-se recrutarea unora dintre acestea²⁸.

La scurtă vreme, acțiunea Securității producea deja primele efecte. Au fost invitate la sediu mai multe persoane, unele chiar de două-trei ori, redactându-se cu această ocazie informări, declarații și chiar note informative, realizându-se și două recrutări²⁹. S-a constatat că Țuțea nu se manifestă deschis ca un dușman al regimului, dar influențează tinerii în mod indirect. Acesta afirma că unii conducători ai

²³ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 12, ff. 263–264v. Plan de măsuri din 29.07.1971.

²⁴ *Idem*, vol. 10, ff. 103–119. Note de filaj din zilele de 12, 14, 19, 21 și 24 octombrie 1972.

²⁵ *Ibidem*, ff. 120–122. Adresă a Direcției a IX-a către Inspectoratul Municipiului București (IMB) al MAI – Securitate din 31.10.1972. Între persoanele identificate erau: Ghinea Simion (legătura „Țiriac”, scriitor pensionar, fost deținut politic); Nistor Constantin (legătura „Tipu”, pensionar); Pucă Florin (legătura „Țircovnicu”, fotograf); Pica Teodor (legătura „Țintoiu”, scriitor) și alții.

²⁶ *Ibidem*, ff. 98–102. Adresă a Direcției a IX-a către IMB al MAI – Securitate din 11.12.1972.

²⁷ *Idem*, vol. 11, ff. 1–6. Referat din 22.12.1972.

²⁸ *Ibidem*. În anturajul lui Țuțea fuseseră identificați: Paul Corneliu Chitic (n. 1944, scriitor); Ștefănescu Cristian (n. 1944, student la Conservator); Tarabac Pantelie (Pan Izverna, n. 1937, medic); Pica Teodor (n. 1928, scriitor); Neagu Mihai Nicolae (n. 1946, medic); Aurel Dragoș Munteanu (n. 1942, redactor la *Scânteia*, membru PCR); Radu Constantin (n. 1941, absolvent filologie); Boeru Adrian (n. 1946, student la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografie); Papuc Ion (n. 1943, redactor la Uniunea Scriitorilor). Documentul mai face o trimitere interesantă: „Cu ocazia aceluiași discuții, Țuțea Petre a relatat câteva aspecte din perioada sa de detenție, arătând că un colonel, șeful penitenciarului Aiud, i-a cerut să scrie articole denigratoare la adresa unor fruntași legionari și țărăniști, lucru pe care l-a refuzat categoric, aducându-le cu această ocazie elogii pentru curajul, demnitatea și integritatea de care au dat dovadă în activitatea lor”. Țuțea s-ar fi referit în mod particular la Mircea Eliade, Emil Cioran și Eugen Ionesco.

²⁹ *Ibidem*, ff. 7–11. Referat din 3.06.1973.

partidelor istorice au jucat un rol pozitiv în istoria României, menționa valoarea și realizările din Apus ale unor legionari, sugerând astfel că intelectualii din Occident au alte posibilități de dezvoltare, în vreme ce ofițerii responsabili de caz apreciau drept pozitive rezultatele obținute în cadrul acțiunii lor. Astfel, marea majoritate a celor contactați l-au evitat pe Țuțea ulterior, n-au mai frecventat braseriile și restaurantele respective, obiectivul însuși manifestând neliniște și teamă. Conștientizând intervenția Securității, a început să se comporte într-un mod mult mai controlat³⁰. În final, se propune continuarea măsurilor de natură a-i „zdruncina încrederea că nu i se poate întâmpla nimic”, insistându-se asupra necesității de a se accentua și de a se continua izolarea personajului principal³¹.

Într-adevăr, scopurile Securității par să fi fost atinse măcar pe moment, un nou filaj de la începutul lui ianuarie 1974 constatând că Țuțea nu-și mai petrece timpul prin localuri, este plecat de acasă aproape toată ziua, timp în care vizitează vechi și noi adrese particulare, precum și instituții de cultură³². Chestiunea este întărită chiar de un informator: „Petre Țuțea vine foarte rar pe la Union și atunci când face acest lucru stă puțin. Nu mai are verva din trecut și nici nu mai are cine să-l asculte, deoarece admiratorii săi nu-și mai fac veacul pe acolo. Se plânge că este suferind și că locuiește în condiții mizerabile”³³.

Nemaiputându-și întâlni tinerii prieteni și cunoscuți în oraș, Țuțea îi vizitează la domiciliu, chestiune remarcată și de Securitate³⁴, reorientându-se – în același timp – și către persoane mai în vârstă, unii foști legionari, pe care, de asemenea, îi caută acasă³⁵. Bazându-se pe mijloace speciale (probabil interceptări telefonice), dar și pe afirmațiile unor informatori, organele descoperă comentarii care denotă așa-numite concepții legionare și anticomuniste, dar și o atitudine socotită dușmănoasă față de unele evenimente interne și internaționale³⁶. Drept exemplu în acest sens, documentele oferă un fragment de dialog unde Țuțea, referindu-se la recent apăruta lucrare a lui Soljenițin, afirmă: „Lumea se așteaptă de la mine să concep o operă substanțială filosofică. Socotesc însă că ar fi de datoria mea să spun ceea ce am

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

³² *Idem*, vol. 10, ff. 84–89. Sintează privind filajul din intervalul 10–15 ianuarie 1974, din 24.01.1974.

³³ *Idem*, vol. 12, ff. 226–227. Raport informativ din 1.02.1974.

³⁴ *Ibidem*, vol. 11, ff. 12–15. Notă-sintează din 15.03.1974.

³⁵ *Ibidem*. Documentul îi menționează pe Mazilu Sandu, Potea Ion, Lazăr Nicolae, Nestor Constantin și Ghinea Simion.

³⁶ *Ibidem*. Înregistrat ambientat la domiciliul lui Sandu Mazilu, cu referire la evenimentele din China, Țuțea a afirmat: „Aici s-a întâmplat ce a spus fiica lui Stalin, adică nu numai comunismul trebuie stârpit, această uzină de fabricat criminali și nu numai social democrația, socialismul moderat, care trebuie stârpit, ci orice fel de democrație întâlnești, stârpește-o, fiindcă orice fel de democrație, chiar burgheză, este o rădăcină a comunismului”. Într-o altă ocazie, în același context, definește legionarul drept „un cavaler dezgustat de raționalismul lumii moderne, care a făcut din european o pâstăie uscată de fasole și creând un dezgust”.

văzut și trăit la Canal³⁷. Despre perioada aceea din viața a foarte mulți dintre adevărații români aproape că nu se mai vorbește astăzi. Dar acolo au fost omorâți oameni. Unii chiar cu acte și judecați în regulă. De ce să se laude Soljenițin cu lagărele lui, când la noi s-au petrecut lucruri și mai grozave?”³⁸. Pentru prima dată în cei aproape 10 ani de supraveghere informativă, verificare și atenționare, încercări de a destrăma anturajul, Securitatea conchide într-un final că Țuțea prezintă un pericol social, din cauza legăturilor pe care le realizează și întreține, dar mai ales prin ideile pe care le răspândește³⁹.

Cu atât mai mult cu cât informatorii începuseră să intre în detaliile discuțiilor cu Țuțea, documentându-se în acest fel o anumită strategie a lui de disimulare a unor idei, pe care le strecura în puținele texte care i se mai publicau, pe care le considera, totuși, mărunte. Altfel, scria pentru posteritate, cu gândul că odată și odată vor fi tipărite și atunci „o să le pară rău ăstora că nu m-au lăsat să mă afirm ca gânditor român”⁴⁰. Ținându-se cont de situația operativă existentă, se propun noi măsuri⁴¹, între care: identificarea tuturor persoanelor cu care intră în contact și documentarea manifestărilor considerate ostile; verificarea ipotezei că ar redacta amintiri din detenție sau alte lucrări cu „potențial dușmănos”; instalarea de tehnică operativă la domiciliul său și al altora; dirijarea mai ținută a informatorilor; filaj regulat; realizarea de percheziții secrete; chemarea periodică la Securitate, concomitent cu atenționarea celor cu care se află în legătură și, în caz oportun, luarea de măsuri penale⁴².

O analiză a acțiunii s-a realizat în august 1975⁴³. Cu această ocazie se remarcă, în primul rând, că Petre Țuțea are în continuare manifestări anticomuniste, „situându-se pe poziție dușmănoasă”, chestiuni semnalate și verificate pe mai multe linii informative. După o enumerare a persoanelor față de care a avut astfel de atitudini, se afirmă că „se situează pe poziție legionară”, diminuând – în diferite discuții – crimele comise de legionari, acuzându-i și pe comuniști de crime, ba chiar insistând că unele filme sau cărți recent apărute nu respectă adevărul istoric⁴⁴.

³⁷ În ședința Biroului Politic al Partidului Comunist din 24 mai 1949 se adopta proiectul de hotărâre privind începerea lucrărilor de construire a Canalului Dunăre-Marea Neagră. Zeci de colonii și lagăre de muncă forțată au marcat traseul acestuia între Cernavodă și mare, până în vara lui 1953. Numărul deținuților care au muncit la Canal în condiții foarte grele este apreciat la câteva zeci de mii, numărul morților este necunoscut. Pentru detalii suplimentare, a se vedea Alexandru Muraru (coord.), *Dicționarul penitenciarelor din România comunistă*, editura Polirom, Iași, 2008, pp. 199–252.

³⁸ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 11, ff. 12–15. Notă-sinteză din 15.03.1974.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Ibidem*, vol. 12, ff. 219–221. Notă informativă din 20.03.1974.

⁴¹ *Ibidem*, ff. 16–19. Notă de măsuri din 15.03.1974.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*, ff. 34–36v. Notă de stadiu din 28.08.1975.

⁴⁴ Se amintesc filmul „Actorul și sălbaticii” (1975, regia Manole Marcus) și volumul *Delirul* (1975, autor Marin Preda). Referindu-se la cel din urmă, Țuțea ar fi spus că: „...atacă o mișcare ce nu se poate apăra și i-aș răspunde, dar acest lucru nu este posibil din cauza cenzurii”.

În același timp, fiind informate în acest sens, organele au intrat în posesia⁴⁵ primei părți din lucrarea intitulată „Despre bătrânețe”, pe care o considerau antimarxistă. Pare-se că Țuțea era conștient încă de atunci că nu va (mai) fi publicat, mulțumindu-se să distribuie copii ale textelor între cunoscuți⁴⁶. În ceea ce privește atitudinea politică a celui urmărit, relevant și foarte clar este un anumit pasaj, pe care-l reproducem aici: „Din exploatarea măsurilor speciale existente la domiciliul său, rezultă poziția dușmănoasă prezentă, pe care obiectivul o are față de orânduirea socialistă din țara noastră și în general față de comunism. Astfel, el consideră Marxism-Leninismul un «cancer mintal, care nu are niciun adevăr», iar despre conducătorii comuniști afirmă că «sunt neputincioși și nebuni, care n-au o conștiință teoretică și organizatorică». [...] «Tu nu înțelegi că un popor, ca să trăiască, trebuie să fie format din oameni cu proprietate, cu inițiativă și liberi? Că dacă nu sunt liberi, oamenii mor de foame. Ce stat? Tu nu vezi? Eu merg în tot orașul și unde statul pune mâna pe tot, acolo apare mizeria»⁴⁷. Nota mai precizează și relațiile pe care Țuțea a continuat să le cultive⁴⁸, cele mai vechi pe care le-a păstrat⁴⁹, intensificându-și preocupările de a intra în legătură cu „elemente legionare din emigrație”⁵⁰, fără să se precizeze cum, căroră le-ar fi solicitat să-i trimită cărți, valută pentru a-și cumpăra o garsonieră⁵¹ și stofă pentru costum. Avându-se în vedere trecutul lui Țuțea și atitudinea prezentă, se propun noi și noi măsuri pentru documentarea cazului, urmând a se decide cum și în ce fel va fi curmată „activitatea lui ostilă”.

Principalele aspecte avute în vedere erau modul în care continua să exercite o influență – considerată negativă – asupra tinerilor, controlul și prevenirea difuzării scrierilor sale – în țară sau în străinătate, documentarea legăturilor cu foști legionari din România sau exil, precum și stabilirea persoanelor față de care se manifestă

⁴⁵ Documentul nu precizează în ce mod.

⁴⁶ Un informator redă spusele lui Țuțea: „Dacă nu mă mai publică nimeni acum, nu mai scriu pe ocolite și cu menajamente, ci direct și cu curaj. Eu scriu, le bat la mașină și vi le voi împărți vouă. Odată și odată tot se vor publica”.

⁴⁷ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 11, ff. 34–36v. Notă de stadiu din 28.08.1975.

⁴⁸ Între alții: Boeru Adrian (29 ani), Radu Constantin (34 ani), Aurel Dragoș Munteanu (33 ani), Papuc Ion (33 ani) – „toți semnalati cu manifestări dușmănoase”, despre care se afirmă că au făcut parte din anturajul distrămat în 1973. Remarcăm contradicția, fără alte comentarii. O nuanță există totuși, se spune că relațiile cu aceștia nu au mai avut un caracter organizat, fiind în majoritatea timpului ocazionale.

⁴⁹ Între alții: Ghinea Simion, Mazilu Sandu, Lazăr Nicolae, Vancea Petre, Nistor Constantin („elemente cu poziție suspectă”). Nu se cunosc discuțiile dintre Țuțea și aceștia, cu excepția cazului Mazilu Sandu, la domiciliul căruia era instalată tehnică de interceptare.

⁵⁰ Între aceștia: Emil Cioran, Mircea Eliade, Vintilă Horia, Dr. Ion Sindeanu, Georgel Demetrescu, Pr. Vasile Boldeanu, M. Uscătescu.

⁵¹ Stătea cu chirie în acea garsonieră de lângă Cișmigiu și i-a scris la un moment dat lui Cioran, propunându-i să o cumpere, să fie practic chiriașul lui, nu al statului, chestiune care nu s-a materializat. Mai târziu a achiziționat-o Viorel Țuțea, nepotul lui de frate.

ostil⁵². Un element de noutate este dat de propunerea „stabilirii temeiniciei legalității pensiei pe care obiectivul o primește din partea Uniunii Scriitorilor”⁵³. Între notele informative din perioadă, una în mod particular subliniază aspecte relevante. „[...] În altă ordine de idei, întrebând fiind Giosanu pe cine a mai văzut din foștii legionari, cunoștințe comune, acesta a spus că l-a mai întâlnit pe Petrache Țuțea, care s-a senilizat de-a binelea și de care, pe cât poate se ferește, fiindcă de câte ori îl vede pe Giosanu începe să-i povestească despre fapte și evenimente politice, cu care ocazie înjură în gura mare pe ruși și P.C.R., încât toți trecătorii întorc capul și nu e chip să scapi cu una cu două de Țuțea [...]”⁵⁴.

La distanță de câteva luni, o notă de lucru precizează stadiul acțiunii⁵⁵. Aflăm astfel că Petre Țuțea – care „la locul de detenție a avut o poziție fanatică și a fost refractar față de activitatea cultural-educativă”⁵⁶ (din Aiud, 1961–1964, n.n.) – are aceeași atitudine anticomunistă, cu toate că a fost avertizat în mai multe rânduri, încercându-se anterior și destrămarea anturajului său. Avându-se în vedere situația operativă, se propune urmărirea în continuare, interesând atingerea unui număr de obiective⁵⁷, folosindu-se aceleași mijloace și metode ca și mai înainte, lărgindu-se însă rețeaua de informatori, punându-se accentul pe o mai bună dirijare a acestora. Dovada faptului că interesul pentru Țuțea crescuse și acțiunea căpăta o și mai mare amploare este și atenția specială acordată celor din apropiere. Aceștia trebuiau delimitați, audiați, selectați, influențați, luați în studiu pentru recrutare și, mai apoi, dirijați împotriva lui Petre Țuțea⁵⁸.

În aceeași perioadă, Securitatea a intrat în posesia unor manuscrise ale celui urmărit, fără ca documentele de arhivă să menționeze modul exact – dacă au fost extrase în urma unor percheziții secrete sau au fost predate de colaboratori.

⁵² ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 11, ff. 32–33v. Plan de măsuri din 28.08.1975. În acest sens urmau să fie folosiți informatorii „Inginerul”, „Fănică”, „Brezoi”, „David” și „Darius”, continuându-se exploatarea tehnicii instalate la domiciliile lui Țuțea și Sandu Mazilu, filajul periodic și interceptarea corespondenței, perchezițiile secrete, încadrarea informativă a persoanelor apropiate, între care: Ghinea Simion, Mazilu Sandu, Lazăr Nicolae, Dimov Leonid, Ion Coja și Florian Pucă.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ *Idem*, vol. 12, ff. 183–183v. Notă informativă din 21.01.1975, semnată de informatorul „I. Barbu”. Un locotenent de Securitate, care semnează indescifrabil, face următoarea remarcă pe manșeta stângă a documentului: „Problemele semnalate de informator se verifică. Țuțea este într-adevăr un element dușmănos, iar atitudinea lui Giosanu corespunde cu cea cunoscută”.

⁵⁵ *Idem*, vol. 11, ff. 56–60. Notă de măsuri din 22.03.1976.

⁵⁶ Eufemism folosit de regim, în realitate acțiune de reeducare nonviolentă a deținuților politici (în special legionari), desfășurată la penitenciarul Aiud între 1959 și 1964.

⁵⁷ Stabilirea caracterului legăturilor lui Țuțea cu alți legionari și rolul pe care-l joacă fiecare în răspândirea concepțiilor considerate dușmănoase; elucidarea împrejurărilor și căilor prin care a intrat în contact cu legionari din străinătate și scopul real al acestor legături; identificarea motivelor „reale” care stau la baza influențării „dușmănoase” a tinerilor (inclusiv dacă inițiativa îi aparține, sau o face la indicația altor legionari); stabilirea conținutului scrierilor pe care eventual le are la domiciliu sau le distribuie în cercul de prieteni.

⁵⁸ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149821, vol. 11, ff. 56–60. Notă de măsuri din 22.03.1976.

După analiza lor, se afirmă că nu ridică reale probleme ideologice, poate doar prin anumite concepții socotite idealiste. În cazul lucrării intitulată „Întâmplări obișnuite”, piesă de teatru în trei acte și prolog, se concluzionează că poate fi catalogată drept antimarxistă, din cauza unor „idei care susțin în mod tendențios anumite teze”⁵⁹. În aprilie 1977, alături de alte lucrări, de la domiciliu este ridicat însuși autorul, care semnează la sediul Securității următoarea declarație:

„Subsemnatul Țuța Petre [...], declar următoarele:

Am făcut parte din organizația legionară «Garda de Fier» din anul 1940 și am deținut funcția de șef al cuibului «Nae Ionescu», care cuprindea un număr de 13 persoane, al căror nume nu mi-l mai amintesc. După 23 august 1944, am lucrat timp de 4 ani, până în 1948, în cadrul Ministerului Economiei Naționale, în funcția de referent.

În anul 1948 am fost arestat și internat în lagărul de la Ocnele Mari, de unde am fost pus în libertate în anul 1953. Nu cunosc care au fost motivele acestei internări în lagăr, bănuind doar faptul că am fost de dreapta până în 1944. Între 1953–1956 am fost liber și m-am întreținut din vânzări de cărți și fiind ajutat de familie. În anul 1956 am fost arestat, judecat și condamnat la 18 ani M.S. Motivul acestei condamnări: mi s-a spus că sunt ostil U.R.S.S. și că am fost contrarevoluționar, motive cu care nu sunt nici acum de acord. Am fost pus în libertate în anul 1964, eliberându-mă din penitenciarul Aiud.

De atunci și până în prezent am locuit în București și m-am întreținut din pensie, mai întâi având un ajutor social, apoi o pensie de 453 lei și, în sfârșit, cam din anul 1966, primind pensie de la «Fondul Literar» în completarea pensiei de fost salariat, ajungând în prezent la un venit lunar de 1800 lei. În legătură cu lucrările personale și cărțile găsite și ridicate cu ocazia percheziției din 12 aprilie 1977, dau următoarele lămuriri:

Manuscrisele mele, atât cele scrise de mine, cât și cele multiplicare prin dactilografie sau xeroxare, nu conțin nimic ostil regimului politic din R.S.R. Ele au fost date de mine unor prieteni spre lectură, dar considerând că numele lor nu are nicio importanță pentru organele de securitate și dată fiind indiferența scrierilor respective, nu consider necesar să le dau. Lucrările dactilografiate au fost multiplicare la o cooperativă din Splaiul Unirii, în fața Tribunalului. Cele multiplicare prin xeroxare, mi le-a făcut un prieten, al cărui nume consider că nu prezintă importanță pentru organele de securitate și evit să-l dau. Aceeași persoană mi-a multiplicat în mai multe exemplare și cartea poștală primită de la fratele lui Emil Cioran din Franța, în care mi se transmiteau niște omagii din partea lui Emil Cioran. În legătură cu hârtia cu filigran folosită pentru multiplicarea unora din lucrările mele prin dactilografie, declar că aceasta mi-a fost dată tot de un prieten al cărui nume evit să-l dau.

⁵⁹ Idem, vol. 9, ff. 126–129. Note privind analiza lucrărilor *Întâmplări obișnuite*, *Bătrânețea*, *Aristotel și arta - reflecții estetice*, din 11.10.1976.

Menționez că o parte din exemplarele lucrărilor mele multiplicare prin dactilografare sau xeroxare le-am distrus, considerând că ele trebuie refăcute, pentru faptul că nu mai reprezintă punctul meu de vedere. Nu am la nimeni niciun exemplar din lucrările mele, persoanele care le-au citit au făcut acest lucru la mine acasă. De asemenea, am rupt exemplarul nr. 1 din lucrarea «Despre bătrânețe», pentru faptul că lucrasem mult pe el și era murdar. Menționez că, în legătură cu nota cuprinzând numele celor 32 de persoane, am întocmit-o în ideea ca atunci când voi termina lucrarea «Meditații asupra științei cu referire la biologia vârstelor» să le-o dau să o citească, pentru a se pronunța asupra ei. Aceste 32 de persoane sunt prieteni și cunoștințe ale mele. Lucrarea «[indescifrabil în text]» a lui Adrian Hossu, cuprinzând versuri ale acestuia, am primit-o din partea autorului la data de 25 iulie 1976 în București, la cafeneaua «Athénée Palace». Pe autor l-am cunoscut întâmplător, în urmă cu câțiva ani și el m-a apreciat pentru lucrările tipărite în «Familia». Aceasta îmi este declarația pe care o dau, susțin și semnez»⁶⁰.

Momentul a fost succedat de o notă internă a Securității, care specifica necesitatea audierii tuturor persoanelor din anturajul său, urmând să se amplifice procesul de izolare a sa și de influențare a celorlalți⁶¹. Și, într-adevăr, un număr de nouă persoane oferă declarații în aceleași condiții oficiale, la sfârșitul lui aprilie și începutul lui mai 1977⁶². Nu cunoaștem sub ce formă și în ce context au fost redactate, cert este că toți recunosc relațiile cu Țuțea, oferă o serie de amănunte din discuții, unii confirmă atitudinile lui anticomuniste și prolegionare, parte din ei luându-și angajamentul de a rupe orice legătură cu acesta, unul afirmând chiar că Țuțea poate contribui în mod negativ la educarea tinerilor cu care intră în contact „în spirit anticomunist, pe linia fostei organizații legionare”⁶³. Un alt prieten de-al său spune, printre altele, doar că: „Nu era de acord cu felul în care legionarii erau criticați în presa, cinematografia și literatura din țara noastră, considerând că se exagerează unele lucruri și că ar fi trebuit să se spună și părțile pozitive ale organizației legionare”⁶⁴. De observat cum orice cuvânt – cu o oarecare nuanță pozitivă la adresa legionarilor – era interpretat drept legionar.

Pentru anii următori, din punctul de vedere al Securității, părea că nu s-a schimbat absolut nimic. Lui Țuțea i se făceau aceleași caracterizări, relația cu informatori era din ce în ce mai extinsă, similar și filajul sau interceptarea convorbirilor și a corespondenței. În ceea ce privește acest ultim capitol, interesantă este înscrierea lui Țuțea în Comité des Intellectuels pour l'Europe des Libertés –

⁶⁰ *Ibidem*, ff. 139–140. Declarație redactată olograf, cel mai probabil de către un ofițer de Securitate, semnată de Petre Țuțea la 12.04.1977.

⁶¹ *Ibidem*, ff. 138–138v. Notă din 14.04.1977.

⁶² Este vorba despre Ion Chelcea, Radu Constantin, Gheorghe Gabriel, Adrian Boeru, Radu Paul, Simion Ghinea, Constantin Mihăilescu și Lazăr Niculae. Dosarul conține și o copie a unei declarații semnate Aurel Cioran (fratele lui Emil Cioran), din păcate complet indescifrabilă.

⁶³ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149821, vol. 9, ff. 160–161. Declarația lui Simion Ghinea, din 25.04.1977.

⁶⁴ *Ibidem*, ff. 162–162v. Declarația lui Constantin Mihăilescu, din 28.04.1977.

CIEL, despre care Securitatea a aflat întrând în posesia confirmării primite în toamna lui 1978. Organizația, prin secretarul ei general, îl asigura pe Țuțea de protecție, asistență și sprijin în orice situație în care drepturile sale – la liberă exprimare, circulație etc. – ar fi limitate sau violate⁶⁵. Informatorii care roiau în jurul lui, în special cei care-l vizitau acasă, căutau în permanență – după cum fuseră instruiți – să-l atragă pe fostul deținut în diverse discuții referitoare la politica internă, la diferite evenimente internaționale, să-l provoace în a-și devoala obiectivele studiilor și textelor sale⁶⁶. Analizându-le, se poate remarca cu ușurință apetitul lui Țuțea pentru propriile creații – pe care le justifica și argumenta, dar și unele rezerve în a comenta prea mult politică, spunând, nu de puține ori, că nu îl interesează⁶⁷.

În 1980, se considera că izolarea lui Țuțea a reușit⁶⁸, acesta fiind evitat de majoritatea persoanelor care făcuseră parte din anturajul său, cu câteva excepții⁶⁹. La câteva luni distanță, se menționează⁷⁰ că mai întreține relații cu aproximativ 20 de persoane⁷¹, fără să renunțe la concepțiile așa-zise legionare, evocă elogios figuri ale culturii românești din străinătate⁷², continuă redactarea mai multor lucrări⁷³. Măsurile propuse erau aceleași, insistându-se asupra necesității intensificării eforturilor. De remarcat interesul pentru Marcel Petrișor⁷⁴, care urma să fie chemat în mod repetat la Securitate, urmărindu-se compromiterea relației pe care acesta o avea cu Țuțea⁷⁵.

Petrișor avea să declare: „L-am cunoscut pe Țuțea Petre în penitenciarul Aiud, în anul 1964, nu știu pentru ce a fost închis, decât că fusese în guvernul antonescian înalt funcționar în Ministerul Economiei Naționale. L-am frecventat la

⁶⁵ *Ibidem*, f. 191. Scrisoare trimisă de CIEL către Petre Țuțea, datată 13.09.1978.

⁶⁶ *Ibidem*, ff. 63-63v. Notă informativă din 27.12.1978. Țuțea avea în lucru, la acel moment, manuscrisul intitulat *Prometheu*, care se dorea o continuare a unui mai vechi, *Reflexii religioase asupra cunoașterii*. Citindu-i-se aproximativ 12–14 pagini, informatorul conchide că se afla în fața aceluiași tip de lucrări mistico-teologico-culturale.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Idem*, vol. 11, ff. 101–102v. Completare plan de măsuri din 24.07.1980.

⁶⁹ Între acestea: Marcel Petrișor, Petre Vancea și Ion Coja.

⁷⁰ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149821, vol. 11, ff. 103–104. Notă de analiză din 14.02.1981.

⁷¹ Din care 12 „cu manifestări ostile față de regim”, trei „legionari” (Marcel Petrișor, Simion Ghinea și Nicolae Lupu), un „simpatizant legionar” (Petre Vancea), trei fără antecedente politice și restul neidentificați.

⁷² Sunt amintiți Emil Cioran, Mircea Eliade, Vintilă Horia, Georgel Demetrescu, George Uscătescu și Vasile Boldeanu.

⁷³ Între altele: *Eseuri*, *Testament filosofic*, *Convorbiri filosofice cu Nae Ionescu*.

⁷⁴ Marcel Petrișor (1930–2021), scriitor și profesor, deținut politic între 1952 și 1956, rearestat după câteva luni și eliberat definitiv în 1964. A trecut inclusiv prin celebra „Casimcă” a Jilavei, dar și prin Reeducarea din Aiud. Autor a mai multor lucrări memorialistice (și nu numai), dintre care se remarcă în mod particular *Cumpline încercări*, *Doamne! Anii de mucenie ai temnițelor comuniste*, București: Christiana, 2011, dar și *Petre Țuțea – sacerdotul fără parohie*, București: Christiana, 2019.

⁷⁵ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 11, ff. 103–104. Notă de analiză din 14.02.1981.

câțiva ani după ieșirea din închisoare când, intrând în Uniunea Scriitorilor, l-am întâlnit și pe el. Bătrân fiind și om de mare cultură, coleg cu Mircea Eliade, Noica și Nae Ionescu, mi s-a părut a fi cea mai strălucitoare figură de gânditor a vremii noastre, nu zadarnic numit în rândul celor din Uniunea Scriitorilor, «Socratele secolului XX». L-am frecventat, cunoscându-l mai bine încă din închisoare, unde au fost memorabile prezentările retrospective făcute de el asupra istoriei și culturii noastre, mărturii de altfel și scrise și date administrației închisorii din perioada 1961–1964.

Din acest motiv, văzând în el deținătorul unor amintiri atât de interesante, l-am ascultat vorbind despre foarte multe figuri ale vremii când el a fost în Ministerul Economiei, [indescifrabil în text], Antonescu chiar și Mihail Manoilescu, pe care-i cunoștea foarte bine, elogiindu-i, criticându-i sau compătimindu-i pentru destinul avut. Despre Nae Ionescu, Mircea Eliade, Cioran, mi-a spus la fel o serie de lucruri în legătură cu studiile, opiniile, politica făcută, fuseseră legionari, desprinderile, regretele greșelilor, reluarea în discuție a istoriei etc. Despre Viorel Trifa, episcopul român din America, mi-a spus că, acceptând procesul la care a fost supus, ținându-se seamă că el nici nu știa dacă a fost sau nu legionar, el necunoscând exact aceasta, dovedește lipsă de personalitate, el în locul său părăsind America. Motivul pentru care m-am interesat să aflu aceste detalii sau opinii despre trecutul nostru, istoria, economia și cultura noastră, a fost pură curiozitate și dorința de a cunoaște alte opinii decât cele cunoscute de mine până atunci.

În legătură cu respectivele figuri, Mircea Eliade și Emil Cioran, m-a interesat dacă au fost sau nu legionari, întrucât atâtea am văzut scrise și comentate în legătură cu aceasta, încât nu mai știam care este adevărul, iar el mi-a spus că au fost legionari. Despre Horia Sima mi-a spus odată, la Aiud mai discutându-se public acest lucru, cine a fost acesta, prin «acesta» vădind totală-i nepăsare chiar față de mine. Despre Mișcarea Legionară, referindu-se la ea, mi-a vorbit critic, tragic și ironic, nedându-mi niciodată scris nimic în legătură cu istoricul ei.

În legătură cu scrierile lui Țuțea Petre, opinia mea este că cuprind lucruri atât de importante, încât cultura română fără ele ar suferi o pierdere regretabilă, firește, din punct de vedere stilistic și grafic avându-se încă de pus la punct anumite lucruri la ele. Nu le-am dat însă nimănui spre lecturare, el fiind o personalitate atât de mare încât și-a făcut singur acest serviciu.

În legătură cu problema agrară și economică, Petre Țuțea este unul dintre cei mai mari susținători ai industrializării românești, exemplu în sprijinirea tezei dându-mi Japonia, iar în problema agrară afirmând că o politică de susținere simultană a acestui domeniu ar duce la o echilibrare a economiei naționale, până nu de mult greșindu-se în rămânerea în urmă a acesteia, de actuala criză culpabil fiind și acest dezechilibru, precum și cel financiar, internațional.

În legătură cu Meditația Transcendentală, numai auzind de nume a râs, spunând că o chestiune atât de neserioasă nu merită nici băgată în seamă, iar cei prinși în așa ceva n-au putut fi decât niște prostiți și duși de nas. Ținând seama de

situația de bătrân și bolnav în care se află, l-am ajutat dându-i asistență morală prin statul de vorbă cu el, materială în medicamente și, o dată, cumpărându-i o pereche de pantofi, cei din picioare, unica-i pereche fiind rupți, iar pentru scris i-am dus hârtie și dându-i și mașina de scris. Dactilografieri pentru el nu am făcut, nici plătit, aceasta făcându-și-o singur cu o rudă a sa, despre care nu știu nimic. Cunoscându-i trecutul politic și chiar și faptul că am fost închiși împreună, mai ales după ce am auzit autocritica pe care și-a făcut-o, și azi, ținând seama de capacitatea-i intelectuală și de personalitatea uriașă pe care o reprezintă, nu socotesc că ajutorul dat este ajutor legionar, întrucât nu am ajutat în el un om politic, ci bătrânul cu memoria și cultura care ar fi păcat să i se piardă.

Tinerii pe care i-am prezentat lui Țuțea Petre au fost doi frați, elevi ai mei, ulterior ajunși studenți în București, Adolf Vasile⁷⁶ și Marius care, după ce îl cunoscuseră pe Constantin Noica la o întâlnire cu el la Universitate, au fost doritori să-l cunoască și pe Petre Țuțea, la care se referise Noica în discuțiile cu ei. Văzând această insistență de a-l cunoaște, i-am condus la el unde au stat cam douăzeci de minute, timp în care Petre Ț. abia i-a băgat în seamă, el discutând în acest timp cu un alt scriitor care era la el, al cărui nume îmi scapă, decât că era poet. Despre acest fapt, Petre Țuțea mi-a obiectat spunând că n-ar fi vrut să-l mai cunoască și alți tineri sau necunoscuți, pentru a nu se ajunge apoi să se spună că a discutat cine știe ce cu ei. L-am frecventat săptămânal când a fost bolnav (având mâna ruptă), iar în rest cam o dată pe lună. Cu State Aurelian⁷⁷ însă nu am fost decât de una–două ori la el, prima dată acum câțiva ani (vreo patru sau cinci), iar ultima dată anul trecut prin primăvară, când am discutat și despre viața-i devenită literatură scrisă. Atât declar, susțin și semnez⁷⁸. Considerăm că Marcel Petrișor i-a creionat lui Țuțea un portret extrem de precis.

De asemenea, alte persoane urmau să fie invitate la discuții, dorindu-se îndepărtarea acestora de obiectiv, dar și ca acesta să afle că este din nou în vizorul Securității „și este bine să se astâmpere”⁷⁹. Chiar și așa, numărul celor care gravitau în jurul fostului deținut politic pare să crească ușor, cei care îl vizitează acasă fiind în jur de 40⁸⁰. Acțiunea continuă în același mod, vizate fiind în special persoanele

⁷⁶ Adolf Vasile Crivăț, nume literar Răzvan Codrescu (1959–2021), scriitor, poet, traducător, editor și eseist.

⁷⁷ Aurel State (1921–1983), profesor, ofițer căzut prizonier pe frontul de est, deținut în lagărele sovietice și pușcăriile românești până în 1964. Autorul volumului memorialistic *Drumul Crucii. Amintiri de pe front și din gulaguri*, București: Christiana, 2014.

⁷⁸ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149821, vol. 9, ff. 135–137. Declarație semnată de Marcel Petrișor la 23.07.1982.

⁷⁹ *Idem*, vol. 11, ff. 120–121v. Notă de studiu din 20.06.1981.

⁸⁰ *Ibidem*, ff. 150–152. Notă de analiză din 12.03.1982. Între acestea: Ioan Potea, Mihai Neagu, Marcel Petrișor, Petre Vancea, Ioan Gheorghiuță, Constantin Radu, Viorel Harosa, Ioan Coja, Pantelie Tarabac și Ion Nacu. Față de toți aceștia se propuneau „măsuri complexe de prevenire, între care contactări pentru influențare, cercetare, chemări periodice, avertizări etc.”.

apropiate⁸¹. Toate aceste măsuri – de avertizare, de izolare, dezmembrarea cercului de relații, extinderea și dirijarea mai atentă a rețelei informative – pare-se că nu l-au clintit pe Țuțea, interesul lui fiind ca scrierile sale, „chiar dacă nu se publică, să rămână în arhive și la persoane particulare, în ideea că mai târziu va fi apreciat și reevaluat”⁸². Se reiau discuțiile și încercarea de influențare, sub diverse pretexte și legende, încercându-se direcționarea lui pe alte coordonate⁸³. Niște rezultate s-au obținut, dar Țuțea „rămâne pe mai departe un element periculos, pretabil la comiterea unor acțiuni ostile”⁸⁴, devenind totuși (pare-se) ceva mai ponderat⁸⁵. Anii trec, obiectivul rămânea „încăpățânat”, Securitatea își continua misiunea...

Dintr-o notă de analiză de la începutul lui 1989 – care reia în aceeași termeni trecutul (până la zi) și caracterizarea lui Țuțea – aflăm că era preocupat de redactarea unor lucrări filozofice, fiind nemulțumit că nu pot fi publicate⁸⁶. Mai mult, anturajul suferă unele modificări, apărând în scenă alți câțiva tineri studenți, cu scopul de a-l ajuta cu transcrierea unor lucrări și a-i acorda unele îngrijiri⁸⁷. Analizându-se operativ conținutul discuțiilor dintre Țuțea și unii dintre ei, Securitatea considera că acesta îi influențează și îndoctrinează în spirit legionar, lucru pe care studenții l-ar fi recunoscut cu ocazia audierii lor din cursul anului 1989, unii fiind socotiți deja discipoli ai lui, drept exemple fiind dați Marian Munteanu și Mihai Gheorghiu⁸⁸.

⁸¹ *Ibidem*, ff. 186–188v. Notă de analiză din 15.07.1983. Acestea erau Marcel Petrișor, Pantelie Tarabac, Aurel Dragoș Munteanu, Nicolae Băbeanu, Mihai Neagu, Ion Coja.

⁸² *Ibidem*, ff. 232–236. Notă de analiză din 14.01.1984.

⁸³ *Ibidem*. Între altele se afirmă că: „se vor purta discuții și asupra preocupărilor sale actuale, ajungându-se treptat și la diferențierea pe care el o face între «patriotism» și «naționalism», cum apreciază din această perspectivă activitatea emigrației reacționare și a postului de radio «Europa Liberă» și, în mod deosebit, a cercurilor iredentiste maghiare din străinătate, care desfășoară o propagandă intensă în problema Transilvaniei printr-o serie de lucrări pe care le publică în diverse țări sau în diverse ziare din străinătate. [...] Scontăm prin cele de mai sus să stărnim orgoliul obiectivului, să-l facem să întrevadă posibilitatea de a se afirma, a deveni cunoscut de un număr mare de cititori și nu de un cerc restrâns. [...] Discuția purtându-se la domiciliul obiectivului, unde există mijloace speciale T.O., va putea fi înregistrată și ulterior controlată reacția obiectivului”. Documente referitoare la existența acestor discuții și concluziile trase nu am identificat.

⁸⁴ *Idem*, vol. 13, ff. 1–5. Notă de analiză din 15.11.1985.

⁸⁵ *Idem*. Se amintește că a dezaprobat, în câteva rânduri, mai multe informații sau interpretări ale acestora din emisiunile postului Europa Liberă, aparent refuzând și contactul cu Gheorghe Calciu, înainte de plecarea acestuia din țară.

⁸⁶ *Idem*, vol. 9, ff. 2–4. Notă de analiză din ianuarie 1989. Între lucrări era și *Antropologia creștină*, prefigurată a avea în final cinci volume, dintre care primele trei erau finalizate: *Omul*, *Sistemele* și *Stilurile*.

⁸⁷ *Ibidem*, vol. 13, ff. 144–145. Fișă personală nedată, probabil întocmită în 1990. Tinerii apăruiți în preajma lui Țuțea la inițiativa și îndemnul lui Ion Coja erau Marian Munteanu și Mihai Gheorghiu (studenți la Facultatea de Filologie din București). Ulterior, Marian Munteanu i-a adus și pe alții, între care: Constantin Damian, Mugur Vasiliu și Mircea Gerboveț (toți de la Filologie), Maria Gorea (Arte plastice), Eugeniu Arthur Cîlniceanu (Institutul Politehnic București).

⁸⁸ *Idem*. Despre îndoctrinarea în spirit legionar nici nu are rost să comentăm.

Cronologic vorbind, un raport de la începutul lui decembrie 1989 este (probabil) ultimul document de analizat în ceea ce privește relația dintre Petre Țuțea și Securitatea comunistă. Clamându-se același scop – de prevenire și neutralizare a activității ostile desfășurate de el – au fost audiate și cercetate mai multe persoane, acționându-se cu această ocazie „diversificat, prin dezinformare, lansarea unor versiuni compromițătoare și crearea unei atmosfere de suspiciune”, reușindu-se deteriorarea legăturilor⁸⁹. Suplimentar față de atenționarea și avertizarea tuturor personajelor implicate, semnalarea acestora către alte instituții – pentru a se continua controlul și a se stabili eficiența măsurilor întreprinse împotriva lor – la final se propunea și internarea lui Petre Țuțea într-un cămin-spital pentru bătrâni, constatându-se că are 87 de ani, starea sănătății nu-i mai permite deplasarea, fiind izolat inclusiv față de rudele apropiate⁹⁰. A intervenit însă schimbarea de la sfârșitul anului și Securitatea nu și-a mai dus la bun sfârșit planurile.

Ultimul paragraf al fișei personale anterior citate este foarte interesant, atât datorită conținutului, cât și a faptului că reprezintă dovada unei anumite continuități a acțiunilor de poliție politică și după evenimentele din decembrie 1989: „După revoluția din 1989, Țuțea Petre a fost vizitat la domiciliu de un număr mare de persoane, de regulă studenți și participanți la mitingul din Piața Universității, cum ar fi: Marian Munteanu, Dincă Dumitru, Vartan Arachelian, Dumitru Mazilu, care îi sunt total subordonați din punct de vedere ideologic”⁹¹. Evident, chiar dacă regimul se schimbase, oamenii și atitudinile erau aceleași – atât securiștii, cât și „nea Petrache”.

Atunci când ne aplecăm asupra unor astfel de documente din arhiva Securității, este necesară o atenție aparte. Limbajul specific operativ, care poartă de multe ori (și) încărcătură ideologică, ne poate induce în eroare. Exagerările, deturnările de sens sau chiar repotențarea unor termeni cu noi valențe fac uneori dificilă lectura și înțelegerea. Nu în ultimul rând, rămâne problema directă a selecției documentelor. Și nu ne referim aici la trierea editorială a imensului material al fondului informativ pe care l-am parcurs, ci la faptul că documentele sunt alcătuite, periate, selectate tocmai de Securitate și instituțiile care i-au urmat. Cu alte cuvinte, cu atât mai mult în situațiile speciale și sensibile, aceste surse pot fi exploatate ideologic, încercându-se stabilirea drept finală a unei etichete sau a alteia. Dar dincolo de succesul sau de slăbiciunile fiecărui exercițiu argumentativ, se poate pune meta-problema sursei de legitimitate. Sau, mai concret, a legitimității

⁸⁹ *Ibidem*, ff. 1–3. Raport din 8.12.1989.

⁹⁰ *Idem*.

⁹¹ *Ibidem*, ff. 144–145. Nota nu este datată, dar ținând cont de informațiile prezentate, este evident întocmită cel mai devreme în vara lui 1990. Observăm astfel că dosarul lui Țuțea nu fusese (încă) închis. În ceea ce-i privește pe cei menționați, remarcăm aceleași falsuri, exagerări sau interpretări tendențioase ca și înainte de 1989. Dumitru Dincă era un om simplu, revoluționar autentic care, chiar dacă l-ar fi vizitat pe Țuțea, nu avea nicio legătură cu trecutul acestuia, Dumitru Mazilu venea dintr-o cu totul altă lume, în vreme ce Vartan Arachelian realizase cam în acea perioadă celebrele interviuri cu „nea Petrache”, difuzate la TVR în cadrul emisiunii „Cuvântul care zidește”.

folosirii rezultatelor Securității în urma muncii operative. În ceea ce privește relația cu regimul represiv și instituțiile lui, condiția sub vremi a foștilor deținuți politici, în opinia noastră, nu este decât o confirmare a penibilului condiției umane, indiferent dacă aceștia au fost victime până la capăt, ori s-au pretat – la un moment dat, într-un anume context – la unele jocuri, pășind echilibristic pe firele întinse de Securitate. Realității conchid rapid că oamenii s-au adaptat evoluției sociale, formele de inadaptare plătindu-se, într-un fel sau altul. Excepțiile, reprezentate de anumite momente, ori de caracterele speciale, nu schimbă cu nimic cadrul general, poate doar pentru cei dispuși la interpretări și valorificări simbolice.

Considerăm că nu mai trebuie justificată alcătuirea partizană a documentelor de către întocmitorii oficiali. Lucrurile presupun însă nuanțe, atunci când vorbim de terțe persoane, de informatori, spre exemplu. Aceștia, măcar din punctul de vedere al onestității, al veridicității lucrurilor pe care le scriau în diferitele note, se împart în mai multe categorii. La unul dintre capete avem de-a face cu voluntarii, grafomanii, demascatorii de profesie – categoria cea mai mărunță, totuși – cei care înfloreau, exagerau, scriau și prezentau ceea ce credeau că prezintă interes pentru Securitate, nu de puține ori urmărind prin aceasta obiective personale. La extrema cealaltă s-au plasat cei care, probabil într-un moment de slăbiciune, au căzut în plasă și au semnat un angajament și care, aproape permanent, au încercat să se eschiveze, să dea numai informații lipsite de importanță, neutre, sau care chiar poziționau victima într-o perspectivă pozitivă pentru regim, crezând că astfel îi fac un bine. Între cele două extreme, în mod evident, a existat o multitudine de alte poziții.

Periajul și selecția acestor documente – de dinainte de 1989, dar și de după – reprezintă pentru noi o cutumă. Un aspect care nu poate fi dovedit juridic, faptic, dar care este consfințit de o experiență practică îndelungată în arhivele CNSAS. De-a lungul timpului am descoperit nenumărate dosare – fie ele penale, informative, de rețea – al căror conținut a fost în mod evident alterat. Nu putem indica cu precizie și motivul, doar am constatat. După cum s-a dovedit și în dosarul informativ asupra căruia ne-am aplecat cu ocazia acestui scurt studiu – documentele la care se face trimitere, dar care nu există între actualele coperte.

Mai mult, ținând cont de diversitatea metodelor desfășurate și a procedurilor declanșate asupra unui obiectiv – chestiuni valabile și în cazul de față – remarcăm caracterul relativ al informațiilor culese și analizate. Spre exemplu, știa Țuțea că-i sunt ascultate telefoanele, ori că atât la domiciliul său, cât și în alte locuri pe care le frecventa, sunt amplasate microfoane? Își modula discursul ținând cont de această realitate? Cei care ar fi putut să ne răspundă nu mai sunt astăzi printre noi. Era el conștient de faptul că unele persoane din anturajul său scriau note pentru Securitate? Își cenzura discursul de față cu acestea, ori de conivență se livrau informațiile? Astfel de situații nu au fost chiar atât de rar întâlnite, deci ipoteza s-ar putea susține. Pe toate aceste aspecte se sprijină, prin urmare și afirmația noastră despre legitimitate. Opinăm însă, în acest caz particular, că relevanța este, la rândul

ei, relativă. Dincolo de conținutul concret al materialului de arhivă, importante ne (a)par metodele, cronologia, dezvoltarea acțiunii și întinderea acesteia. Sigur că greu poate fi înțeles, explicat și justificat tot acest efort al Securității, vreme de 25 de ani, numai la resursa umană dacă ne gândim, spre exemplu. Sute și sute de note, zeci de zile de filaj, zeci de persoane verificate, urmărite la rândul lor, anchetate și influențate – într-un fel sau altul. Greu de înțeles este și scopul – sau justificarea acestui consum de resursă umană și materială în raport cu rezultatele.

Petre Țuțea nu reprezenta un pericol pentru regim din cauza trecutului său legionar – atât cât va fi fost el – ci ca intelectual român veritabil, care putea – și a și făcut-o – polariza, atrăgând ca un magnet prin personalitatea sa cu totul și cu totul specială. Chiar și unii ofițeri au fost tentați, chestiune care transpare din unele documente. Atrăgea și în pușcărie, deopotrivă deținuți, gardieni, ofițeri politici. Era o amenințare nu pentru că-l evoca pe legionarul Nae Ionescu, ci pe cel pe care îl numea „singurul filozof român care are acces – fără neliniște – la transcendență”, pe Nae Ionescu – inițiatorul Școlii trăiriste. Moștenirea filosofică a lui „nea Petrache” urmează a fi încă descoperită, receptarea gândirii lui așijderea, însă modelul său existențial este evident. A fost un om liber și s-a purtat întotdeauna ca atare – cu prudența ocazională și micile concesii de rigoare, ori cel puțin în comunism, acesta era pericolul cel mare. Nu s-a speriat și nu s-a învățat minte, socotindu-se „un sacerdot cu amvon și catedră improvizate oriunde” (Petrișor, 2017).

Deși nu putem documenta acest lucru până la capăt, subiectul emigrației legionare pare a fi folosit tot ideologic, în fapt regimul dorindu-și, în acei ani, o apropiere de câteva vârfuri culturale din exil, încercând mai multe piste. Se pare că tatonarea acestei elite – fiind vizați, între alții, tocmai Cioran și Eliade – a fost orchestrată de Secția de Propagandă a CC al PMR, fiind implicat și Ministerul Afacerilor Interne (Banu, 2011, p. 276). S-a încercat și cu Țuțea, dar fără rezultate. Senzația produsă de parcurgerea unor documente este aceea că „nea Petrache” a intuit încercarea de *captatio benevolentiae* și s-a strecurat elegant, a parat și evitat. Cum n-a ținut nici atragerea sa în „jocul” național-(comunist), deși s-a dorit, testat și avansat, până la un punct.

„Sacerdotul” nu a avut soție ori copii, nu s-a „încadrat în câmpul muncii” după eliberarea din închisoare, văduvind astfel Securitatea de unele pârghii și instrumente de presiune. Nimeni nu-i putea lua nimic, iar onorurile nu-l interesau (Petrișor, 2017). A luat asupra lui, conștient că vor intra în horă și apropiații – celebrul „anturaj”. Când s-a pus problema direct, a refuzat să dea nume, să implice pe cineva. Unele concesii declarative par a indica tocmai încercarea de protejare a acestora. Deși Securitatea a declanșat asupra lui cam toate metodele pe care le avea la îndemână – limitarea și împuținarea anturajului, izolarea, compromiterea, întreruperea unor legături, extinderea rețelei de informatori, încercarea de discreditare a lui și a celor apropiați, timorare, percheziții, tehnică operativă și interceptarea corespondenței, inducerea fricii, confiscarea și ținerea sub control a lucrărilor sale în manuscris, proiectarea punerii sub învinuiri penale și chiar internarea într-un

azil, Țuțea a rămas el însuși, până la capăt. A avut chiar speranța că gândirea și viziunea lui vor putea fi studiate la un moment dat și prin consultarea documentelor din arhiva Securității⁹². Ceea ce ne relevă un individ de o consecvență ieșită din comun în relație cu regimul comunist, jongleriile fiind (ne par nouă) doar de amuzament. Chiar Securitatea era convinsă de acest lucru (de) la un moment dat, o notă din perioadă specificând: „În ce privește faptul că Țuțea Petre ar elogia politica Partidului Comunist Român, este de menționat că, în unele împrejurări, el recunoaște meritele conducerii superioare de partid în realizarea politicii externe, de asemenea aprobă în principiu industrializarea țării ca fenomen al progresului, dar toate acestea le face dintr-o optică personală, fiind evident anticomunist și împotriva socialismului în principiu”⁹³. Din păcate, Țuțea nu avea de unde să știe că nici după prăbușirea regimului nu se va gândi cu adevărat liber, în sensul absolutului atât de specific lui.

Până acum, statul român a realizat o singură măsură reparatorie față de memoria acestuia, reabilitându-l juridic în 1998⁹⁴.

BIBLIOGRAFIE

Surse primare:

1. Arhiva Consiliului National pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), fond Penal, dosar nr. 13 238, vol. 1–9.
2. ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 63 378, vol. 1–3.
3. ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 149 821, vol. 1–20.

Publicații:

1. Banu L., (2011). Mircea Eliade – un român pentru eternitate. Ecouri din arhivele Securității, *Caietele CNSAS*, an IV, 1–2 (7–8).
2. Petrișor M. (2019). *Petre Țuțea. Sacerdotul fără parohie*, București: Christiana.
3. Pleșa L. (2017). „Metode preventive” utilizate de Securitate: Avertizarea, *Caietele CNSAS*, anul X, nr. 1 (19).

⁹² Ne referim, în primul rând, la tot ceea ce i s-a confiscat de-a lungul anilor. Marcel Petrișor, poate cel mai apropiat dintre toți, ne spunea într-una din ultimele discuții pe care le-am avut cu dânsul, că nu tot ce s-a ridicat de la „nea Petrache” a ajuns ulterior în arhiva CNSAS.

⁹³ ACNSAS, fond Informativ, dosar 149 821, vol. 11, ff. 80–80v. Notă nedată.

⁹⁴ *Idem*, fond Penal, dosar 13 238, vol. 9, ff. 69–73. Decizia nr. 4 din 19.01.1998 a Curții Supreme de Justiție. S-a admis recursul în anulare declarat de procurorul general împotriva deciziei nr. 540 din 21.11.1959 a Tribunalului Suprem – Colegiul Militar, fraza cheie fiind următoarea: „În concluzie, din problemele dosarului nu rezultă că inculpații au inițiat, constituit, ori activat în cadrul unei organizații subversive. Cât privește întâlnirile și discuțiile dintre ei, prin conținutul lor concret, purtate sporadic și întâmplător, nu au fost apte să creeze un pericol pentru securitatea statului”.

